

**Läroarbldningen
Examensarbete
Hösten 2004**

Kulturmöten i förskolan

Får likheter och olikheter synas?

**Handledare:
Linda Palla**

**Författare:
Helena Andersson
Madelene Jaskari**

Kulturmöten i förskolan

Får likheter och olikheter synas?

Abstract

Syftet med arbetet har varit att nå kunskap om mångkultur i förskolan genom att undersöka hur personal reflekterar kring kulturmöten och hur de säger sig arbeta i sin verksamhet. Vi har valt att utgå från det sociokulturella perspektivet där man lär sig i samspel med andra. För att ett samspel ska uppstå behöver kulturmöten vara inkluderande. I litteraturdelen har vi tagit upp olika faktorer som rör kulturmöten i förskolan. Faktorer som vi tar upp som är viktigt för barns utveckling och kulturtillhörighet är språket, identiteten och föräldrasamarbetet. Vi har utfört semistrukturerade intervjuer med personal på mångkulturella förskolor. I resultatdelen har vi valt att belysa de intervjuades syn på kulturmöten gällande kulturmötens innebörd, vardagligt arbete i en mångkulturell barngrupp, föräldrasamverkan, samstämmigheten mellan lokala arbetsplanen och Lpfö-98 gällande kulturmöten. Vårt huvudsakliga resultat av undersökningen blev att två kategorier av reflekterade inriktningar gick att urskilja. Den ena reflekterade inriktningen hade ett inkluderande tolkning av kulturmöten utifrån Lpfö-98, medan den andra inriktningen såg kulturmöten som integrerade i verksamheten utan att ingå till fullo i den. De som hade medvetenhet om inklusionens betydelse arbetade trots medvetenheten likt de utan medvetenhet.

Nyckelord: Sociokulturellt perspektiv, kulturtillhörighet, kulturmöten, inklusion, förskolepersonal, mångkulturell förskola

Innehåll

1 Inledning och bakgrund.....	5
1.1 Centrala begrepp	7
1.2 Syfte och problemformulering	8
1.3 Arbetets disposition.....	8
2 Litteraturgenomgång	9
2.1 Kulturmötens kvalitet.....	9
2.2 Identitet och kulturtillhörighet	10
2.3 Föräldrasamverkan, språk och barnets kulturella arv.....	11
2.4 Kulturmöten genom inklusion.....	13
2.5 Sammanfattning av litteraturgenomgången	17
2.6 Problemprecisering.....	18
3 Metod.....	19
3.1 Avgränsningar och undersökningsgrupp.....	21
3.2 Upplägg	21
3.3 Etiska övervägande	23
3.4 Genomförande.....	24
3.5 Analys och bearbetning.....	24
3.6 Trovärdighet och tillförlitlighet.....	25
4 Resultatdelen	27
4.1 Kulturmötens innebörd.....	27
4.2 Vardagligt arbete i en mångkulturell barngrupp	28
4.3 Föräldrasamverkan i förskolan.....	31
4.4 Medvetenhet om förskolans uppdrag och samstämmigheten mellan Lpfö-98 och lokala arbetsplanen gällande kulturmöten.....	32
4.5 Sammanfattning av resultatredovisningen	33
5 Diskussion	35
5.1 Metoddiskussion.....	37
6 Sammanfattning.....	39
Referenser.....	41
Bilaga 1	45

1 Inledning och bakgrund

Vi blev intresserade av området kulturmöten utifrån egna tidigare erfarenheter på förskolor och av lärarutbildningen med inriktning lek, utveckling och lärande, som vi nu går. Vi har gått en gemensam svenskakurs om tvåspråkighet och därefter gått olika specialiseringar, religion och pedagogisk mångfald. Vi tycker att det är viktigt att redan i förskolan börja med att se likheter och olikheter hos varandra och utifrån det skapa respekt för varandra.

Vi önskar att vår undersökning ska bidra med kunskap till personal i förskolan om kulturmöten med fokus på det positiva med människors olikheter och mångfaldens betydelse för individers och samhällets utveckling. Vi vill se om alla barns bakgrunder och kulturer kan tillvaratas i ett positivt möte med och inom den svenska kulturen, så att olika kulturella bakgrunder blir en tillgång där vi lär av varandra. Vidare är vi intresserade av kunskap om hur man bör hjälpa svenska barn att förstå andras och den egna nationella kulturen och likaså att barn med annan kulturtillhörighet kan lära sig förstå sin egen nationella kultur i förhållande till den svenska kulturen. Vi vill få insikt om vad förskolan har för kunskap om barn med flera språk, och hur ett samarbete med föräldrarna kan ske på ett respektfullt sätt.

I förskolans läroplan, Lpfö -98 står att förskolans uppdrag är att möta alla barnen och att den ska lägga grunden för ett livslångt lärande. Verksamheten ska vara rolig, trygg och lärorik för alla barn som deltar där. Den ska inspirera barnen till att vilja utforska världen, och verksamheten ska utgå från barnets erfarenhetsvärld, intressen, motivation och drivkraft att söka kunskap. Förskolans uppgift är att i samarbete med föräldrarna ge stöd för barnens utveckling, fostran och växande. Alla föräldrar ska känna samma förtroende när de lämnar sina barn på förskolan. De ska vara förvissade om att barnen inte blir ensidigt påverkade för någon åskådning. Verksamheten ska ta hänsyn till att barn lever i olika livsmiljöer och att barn med de egna erfarenheterna som grund försöker förstå sammanhang och mening. Att hävda grundläggande värden kräver att olika värderingar synliggörs i den dagliga verksamheten, liksom respekt och öppenhet för likheter och skillnader i olika levnadssätt och uppfattningar som människor har. Språk, lärande och identitet hänger ouplösligt samman. Förskolan ska bidra till att barn får utveckla sitt modersmål så väl som det svenska språket. (Utbildningsdepartementet, 1998). Där står

Värdegrunden uttrycker det etiska förhållningssätt som ska präglade verksamheten. Omsorg om och hänsyn till andra människor, liksom rättvisa och jämställdhet samt egna och andras rättigheter skall lyftas fram och synliggöras i verksamheten (s. 7).

Förskolan skall vara öppen för skilda uppfattningar och uppmuntra att de förs fram (s. 8).

Dessa uppdrag stämmer med våra värderingar och vår utgångspunkt i undersökningen. Det svenska samhället ställer höga krav på människors förmåga att leva med och förstå de värden som ligger i en kulturell mångfald. Verksamheten i förskolan är en social och kulturell mötesplats som ska stärka barns förmåga att leva i ett mångkulturellt samhälle. Medvetenhet om sin egen kultur och delaktighet i andras kulturer ska bidra till att barnen utvecklar sin förmåga att leva sig in i andras villkor och värderingar (Utbildningsdepartementet, 1998). I *yrkesetiska principer för lärare* står att lärare förbinder sig att i sin yrkesutövning inte diskriminera någon med tanke på religiös tillhörighet eller social och kulturell bakgrund (Läraryrket och Lärarnas riksförbund, 2003). Som pedagoger tycker vi att det är viktigt att lyfta fram likheter och olikheter i ett mångkulturellt arbetssätt. Vi tror också att barn med utländsk bakgrund är en stor resurs för ett arbete med mångfald som bas. Vi tycker att det är viktigt att en pedagog hittar nya vägar för att i det vardagliga arbetet lyfta fram det mångkulturella. I *Läroplanen för förskolan: Lpfö, - 98* står det om utveckling och kultur under mål och riktlinjer att

Förskolan skall sträva efter att varje barn

- Utvecklar sin identitet och känner trygghet i den, (s. 12)
- Känner delaktighet i sin egen kultur och utvecklar känsla och respekt för andra kulturer, (s. 12)
- Tillägnar sig och nyanserar innebörden i begrepp, ser samband och upptäcker nya sätt att förstå sin omvärld, (s. 13)

Arbetslaget skall

- Ansvara för att arbetet i barngruppen genomförs så att barnen
  - upplever att det är roligt och meningsfullt,
  - får stöd och stimulans i sin sociala utveckling,
  - få stöd och stimulans i sin språk – och kommunikations utveckling, (s 13-14).

Vårt arbete kommer att handla om kulturmöten med ett positivt fokus. Med kultur menar Säljö, (2000) att man lär sig om sin omvärld och sig själv i samspel och kommunikation med andra. Han skriver

Med kultur menar jag således den uppsättning av idéer, värderingar, kunskaper och andra resurser som vi förvärvar genom interaktion med omvärlden (s. 29).

Detta överensstämmer med Ljunggren och Marx, (1994) kulturbeskrivning. De säger att kultur är sanningar, värderingar, förhållningssätt och etik som är ett resultat av en inlärningsprocess. Jernström och Johansson (1997) skriver om kultur att

Varje barn har sin kulturella bakgrund, även om det har vuxit upp i samma kvarter. I den meningen är varje möte med en barn- eller elevgrupp en flerkulturell situation (s. 9).

Det sociokulturella kulturbegreppet ser kultur som gemensamma beteendemönster, föreställningar och värderingar. Alla människor har sin egen kultur och beteendemönster som överförs från generation till generation. Genom att barnen tar till sig dessa lär de sig förstå sin omgivning (Säljö, 2003). Utifrån dessa synsätt om kultur har vi tagit ställning för kulturbegreppet som en inlärningsprocess i samspel med omgivningen.

1.1 Centrala begrepp

Under tiden vi läste in oss på vår litteratur stötte vi återkommande på ett antal begrepp som vi har upplevt vara viktiga för ämnet. Innan vi går vidare i uppsatsen vill vi förklara och ge vår egen tolkning av dessa begrepp.

Sociokulturellt perspektiv

Människan utvecklas i kommunikation och i samspel med andra med hjälp av tankemässiga och fysiska redskap som finns i samhället.

Kulturtillhörighet

Kulturtillhörighet är de olika idéer, värderingar, kunskaper, och andra resurser som vi får i samspel med andra i omvärlden.

Kulturmöten

Möten mellan alla människor utifrån de olika erfarenheterna som individerna har.

Inklusion

Alla ingår i gruppen med sina likheter och olikheter och bildar en helhet.

Förskolepersonal

Förskollärare och barnskötare som ingår i verksamheten.

Mångkulturell förskola

Barn från olika länders kulturer ingår i verksamheten. Inget lands kultur är klart övervägande i majoritet hos barnen.

1.2 Syfte och problemformulering

Syftet är att nå kunskap om mångkultur i förskolan genom att undersöka hur personal reflekterar kring kulturmöten och hur de säger sig arbeta i sin verksamhet.

I den empiriska delen kommer vi att undersöka detta utifrån intervjufrågor till personal för att få svar på två övergripande frågeställningar.

1. Vilken medvetenhet har personalen om kulturmötens betydelse för barns utveckling?
2. Hur säger personalen att de arbetar praktiskt i vardagen?

1.3 Arbetets disposition

Vårt arbete innehåller följande delar:

- Teoridel – litteraturdelen kommer att fokusera på faktorer som är viktiga för barns utveckling och kulturtillhörighet. Vidare fokuserar vi på vad som ger inkluderande kulturmöten.
- Metoddelen – beskriver vårt genomförande utifrån vårt vetenskapliga synsätt och val av metod.
- Resultatdelen – redovisar och analyserar resultaten av intervjuerna.
- Diskussionen – innehåller vårt resonemang och reflektioner utifrån vårt syfte och vad forskning påvisat i litteraturdelen ställt i relation med vår undersöknings resultat.
- Sammanfattningen – knyter ihop arbetets gång och resultatet med syftet.

2 Litteraturgenomgång

Utifrån våra frågeställningar kommer vi att ta upp litteratur som berör området. Inledningsvis tar vi upp forskning om vad kvalitét i kulturmöten är. Vidare skriver vi om hur identiteten hör ihop med kulturtillhörigheten. Vi tar sedan upp hur föräldrasamarbetet och språket hör ihop med identiteten. Avslutningsvis tittar vi på vad som ger ett inkluderat kulturmöte i förskolan.

2.1 Kulturmötens kvalitét

Emanuelsson, (2001) hävdar att vi har en skola för alla men vad en skola för alla innebär kan definieras och förstås olika utifrån olika begrepp. Många författare använder sig av begreppet integrering när de talar om kulturmöten. Integrering innebär att någon tillhör en grupp. Begreppet beskriver däremot inte kvalitén på tillhörigheten. Emanuellson skriver att om en organisation pekar ut en i gruppen som ”den integrerade” är det en placering och inte en integrering. Då ser man inte olikheter som en tillgång för gruppen som helhet. För att få ett begrepp som betecknar kvalitén på integreringen har begreppet inkludering börjat användas. Vernersson (2002) skriver att inkludering innebär att förskolan är till för alla barns olikheter och likheter. Förskolan ska förändras efter barnens behov, erfarenheter och intressen. Vernersson översätter begreppet inkludering med ”Att delta i en helhet (s.79)”. Persson (2001) skriver att den inkluderande skolan byggs upp genom att alla elever finns tillsammans. Han poängterar dock att det inte räcker med att man är fysiskt närvarande, så kallat integrerad, för att tillvaron ska upplevas meningsfull. Det krävs en möjlighet till aktivt deltagande i den inkluderande verksamheten och att allas olika bidrag ses som en resurs i det gemensamma. Han framhåller att många intergrationsförsök har misslyckats på grund av att man endast skapat fysiska förutsättningar för närvaro, men inte skapat miljöer med aktivt deltagande för alla. Om man inte skapar förutsättningar som gynnar det individuella barnet blir det ett barn i svårigheter, inte ett barn med svårigheter. Det vill säga det är förskolans förhållningssätt som behöver förändras, det är inte barnet som ska förändra sig. Persson ser begreppet inklusion som ett krav på skolan, utbildningsväsendet och hela samhället att anpassa verksamheten så att alla elever får möjlighet att känna delaktighet, gemenskap och meningsfullhet genom att ingen exkluderas ur det gemensamma skapandet av helheten i gruppen, med alla likheter och olikheter som finns där i. Lahdenperä (1994) beskriver kulturmöten med termen integrering i ett inkluderande perspektiv

Men vi måste också inse att integration inte syftar till ett homogent samhälle. Integration innebär att se att vi har många olika kulturella system och tankesystem vid sidan av varandra, och att vi acceptera och ser de olikheter som finns som både spännande och roliga. Men om vi försöker integrera människor till vår modell och vår föreställning om hur livet ska se ut och vad som är normalt, kommer vi misslyckas (s. 106).

Bozarslan (2001) säger att integration är en relation eller en process där båda parter tar och ger utan att någon känner sig som förlorare. Hon beskriver kulturmöten som någonting där båda kulturerna hela tiden utvecklas i samverkan med varandra och blir något helt nytt. Ett kulturmöte uppstår när likheter och olikheter ses som en tillgång mellan människor och gruppen som helhet.

2.2 Identitet och kulturtillhörighet

Trygghet i sin kulturtillhörighet hör ihop med en trygg identitet. För att skapa trygga identiteter är det viktigt att inte förneka olikheter. När vi försöker suddas ut olikheter gör vi dessa till avvikelser från det normala. Sådana avvikelser är det svårt att vara stolt över och visa öppet. Att förneka sidor hos varandra är att inte acceptera varandras identiteter (Bozarslan, 2001).

Identitetsbegreppet är uppdelat i två grundläggande aspekter, en subjektiv och en objektiv. Den subjektiva aspekten innebär hur man definierar och identifierar sig själv. Jagidentiteten syftar på en djupare känsla av att vara sig själv, även om individen kan utvecklas och förändras. Självuppfattningen är en kognitiv aspekt som rymmer individens uppfattningar om sig själv, till exempel föreställningar, känslor och värderingar. Den objektiva aspekten avser hur individen upplever att personligheten definieras av andra. Identiteten är beroende av hur man upplever sig själv samt hur andra ser och uppfattar en själv som person (Hansson, 2000). Ljunggren och Marx (1994) hävdar även de samma sak om identiteten. De skriver att identitet består av två delar. Den ena delen härrör från min självkänsla, vem jag är för mig själv och genom mig själv. Den andra delen är den sociala aspekten av identiteten. Den formas tillsammans med omgivningen och hur individen blir speglad av den. Därför är det viktigt att barnen upplever sig som positivt bemötta. Bozarslan (2001) skriver så här

Men jag vill understryka att pedagogernas syn på barnets ursprungskultur och den kultur som föräldrarna representerar, är avgörande för om ett barn ska känna trygghet i att tillhöra två kulturer och vara stolt över det (s. 114).

Hon skriver vidare att bemötandet handlar om att ge barnet valmöjligheter, erbjuda dem den svenska kulturen utan att kräva att den ska ersätta den kulturen barnet har växt upp med.

Verksamheten ska kunna erbjuda ett positivt möte med alla kulturer (Bozarslan, 2001). I förskolans uppdrag ingår att förmedla de värden vårt samhällsliv vilar på. Förskolan skall också skapa medvetenhet om det egna och delaktighet i andras kulturer så att det bidrar till att barnen utvecklar sin förmåga att leva sig in och förstå andras villkor. Detta ska ge en trygg identitet som är viktig att utveckla (Utbildningsdepartementet, 1998). Hedin och Lahdenperä (2000) skriver att eleven ska få en trygg identitet genom att bli medveten och få vara delaktig i det gemensamma kulturarvet. De skriver att det kan vara svårt att avgöra vad det gemensamma kulturarvet är. Om det är hela mänsklighetens kultur skulle det vara ett sätt att vidga perspektivet och framhäva den mänskliga identiteten.

2.3 Föräldrasamverkan, språk och barnets kulturella arv

Inom det sociokulturella perspektivet menar man att man utvecklas av och genom sin omgivning i samspel med andra människor. Vårdnadshavarna är människor som barnen samspelar med och skulle utifrån detta perspektiv ingå som en stor del av barnens kulturella identitet (Säljö, 2000). Modigh och Olsson (1995) skriver att föräldrarna påverkar och uppfostrar sina barn i en eller annan riktning, där deras egen uppväxt och livsvillkor sätter prägel på denna påverkan.

Barnet får sitt modersmål av sina föräldrar oberoende av vilket land man bor i (Lahdenperä, 1999). Naucér, Welin och Ögren (1998) påtalar att språket och kulturen hör intimt ihop. Minspel, gester, sättet att tala och så vidare är kulturkomponenter som införs av föräldrarna naturligt redan från början. Detta blir i den fortsatta utvecklingen en del av barnet. Vanor, seder, värderingar och förhållningssätt förs över på samma sätt och blir en del av barnet. Ladberg (1999, 2003) skriver att när man uppfostrar barn ger man sitt kulturella arv vidare till dem. De tidiga årens språk är deras känslomässiga egendom, på ett sätt som senare nya språk aldrig kan bli. Modersmålet blir en del av identiteten. Denna språkliga bas blir en känslomässig säkerhet och trygghet i språket. Skolverket (2002) skriver i en utredning att vi genom språket uttrycker vår kultur, våra värderingar och vår tillhörighet. Språkutvecklingen är som mest intensiv i förskolåldern och här läggs grunden för flerspråkighet. Om barnen får använda sitt modersmål visar forskning om modersmål på att inläringen av svenska och kunskapsutveckling underlättas. Språket hänger inte bara ihop med identiteten utan även med lärandet. Språket kan användas som ett verktyg för lärande, som kan användas som medel för att utveckla kunskaper och nå mål i andra ämnen. Undersökningen visar att alla språk är viktiga. Det finns inga språk som är bättre än andra, utan alla språk ska ha en plats i skolan.

Modersmålet är en förutsättning för barnen när de ska lära sig andra språk. Att ha ett annat modersmål än svenska ger goda förutsättningar och ett försprång för att fungera bra i ett mångkulturellt och flerspråkigt samhälle. Ett eget språk är en förutsättning för att kunna beskriva sig själv i sitt sammanhang (Skolverket, 2002).

För respekten inför föräldrarna är språket viktigt. När barnen blir lite äldre och upptäcker att föräldrarna har svårt att uttrycka sig så kan de tappa respekten och se ner på sina föräldrar (Ladberg, 2003). Parszyk (1999) skriver i sin undersökning av ”minoritets elever” om barnens upplevelser av skolan. Många av eleverna i undersökningen upplevde sina föräldrar som ett hinder för att av andra kunna betraktas som svenskar. Föräldrarnas kulturtillhörighet var svår att dölja eftersom att de talade annat modersmål eller bröt på det svenska språket. De ville dölja sin kulturella identitet för andra.

Ladberg (1999) beskriver att språk är liv som bildar broar mellan människor. Vi behöver språk för att möta varandra när vi vill förstå och bli förstådda. När jag kan uttrycka mig, så kan jag nå fram till andra människor. Förlorar jag det blir jag ensam. Man kan inte acceptera en annan kultur utan att samtidigt acceptera det språk som tillhör den kulturen. Ladberg framhåller att

Språk och identitet har djupa samband. Många språkproblem har sitt ursprung i identitetsproblem (s. 36).

Lahdenperä bekräftar detta när hon säger att om man väljer bort ett språk får det ofta negativa reaktioner på språket, kulturen eller andra sidor av den egna identiteten eller kulturgruppen. Anledningen till att man väljer bort ett språk är att man inte vill identifiera sig eller bli identifierad med den kulturella gruppen (a.a.1999). Människor definieras av andra och definierar sig själv genom språket. Många gånger uppfattas vi av andra beroende på vårt sätt att tala (Hansson, 2000). Om man lämnar sitt språk lämnar man i viss mening även sin kultur. Att lämna sin kultur kan leda till problem i relationen mellan barnet och barnets familj. Om ett barn väljer bort sitt modersmål och enbart talar det språk som finns i samhället kan familjemedlemmarna tappa kontakten med varandra eftersom kommunikationen inte fungerar.

Många tror att man måste begränsa antalet språk, för att språkproblem inte ska uppstå. Om barnet kan tala sitt modersmål kan det ändå lära sig flera. Antalet språk man kan lära sig handlar inte om intelligens utan om behovet av att kommunicera på flera språk. Att man har generell lägre utvecklingsnivå är inget hinder för att lära sig flera språk, det är bara nivån på språket som blir lägre. De olika språken kan fylla olika behov i olika sammanhang. Många flerspråkiga använder sina olika språk på olika livsområden och utvecklar därför språken

olika. Det viktiga med språket är att individen kan använda varje språk i sitt sammanhang, efter vilket behov som finns där. För att samhället där personen lever har olika språk behöver personen inte kunna säga samma sak på mer än ett språk (Ladberg, 2000, 2003). Det viktigaste skälet att vi lär oss nya språk är behovet av att göra oss förstådda. Barn lär sig språk av människor som står dem nära i känslomässig relation. För många människor är det modersmålet som är känslspråket, vilket innebär att vissa saker bara kan uttryckas på modersmålet så det känns riktigt. För språkutveckling är det viktigt att ha ett gott självförtroende. Ett barn som vågar prova nya sätt att uttrycka sig språkligt har goda förutsättningar att utveckla alla sina språk. Modersmålsutvecklingen är viktig när man ska lära sig ett nytt språk. Om barnet har begrepp på modersmålet kan det lättare tillägna sig samma ord på det nya språket (Ladberg, 2003). Hansson (2000) intygar detta i sin rapport genom att hävda

Att andraspråksinläringen underlättas om förstaspråksinläringen har utvecklats på ett naturligt sätt är dokumenterat. Förståelsen för olika begrepp underlättas om begreppsuppfattningen finns på första språket (s. 60).

Jernström och Johansson (1997) hävdar att eftersom identitet och språk är nära sammankopplade är det viktigt att barnen får kommunicera på sina olika språk i förskolan och i klassen. Olikheterna måste höras, man lär sig genom variation.

2.4 Kulturmöten genom inklusion

Rörligheten över nationsgränserna har skapat en kulturell mångfald i förskolan som ger alla barn möjlighet att grundlägga respekt och aktning för varje människa oavsett bakgrund (Utbildningsdepartementet, 1998). För att det mångkulturella ska bli en tillgång i samhället måste alla erfarenheter tas tillvara så att kunskapen om andra kulturer berikas. För att detta ska ske måste alla kulturer ges samma värde (Hansson, 2000). I dagens mångkulturella samhälle med många internationella kontakter värderas kunskaper i språk högt. Modersmålet behöver användas hela livet eftersom språk är nyckeln till ett fungerande samhälle (Skolverket, 2002)

För att kulturmöten i förskolan ska vara inkluderande är det viktigt att se till hela barnet och barnets familj. Inkludering innebär att man ska bemöta barnets olika erfarenheter och behov utifrån individens tankemässiga, motoriska, känslomässiga, språkliga, sociala och kulturella villkor där barnet alltid ska stå i centrum. För att inte betrakta barnet ensidigt är det nödvändigt att se att den kulturella bakgrunden har minst följande tre dimensioner, som på

något sätt måste återspeglas i det pedagogiska innehållet i verksamheten (Jernström & Johannson, 1997). De tre dimensionerna är

- den materiella, som är synlig genom produkter av teknologi och hantverk.
- den mentala, som omfattar föreställningar, kunskaper, attityder och värderingar.
- den sociala, som inbegriper mer eller mindre fasta relationer mellan människor och hur man umgås med varandra (s. 43).

Bozarслан (2001) hävdar att för att känna trygghet i alla sina kulturer och därav få en trygg identitet måste allt som omfattar hela barnet synliggöras. Trygghet är grunden för skapandet av sin identitet. Om inte alla delar ingår blir barnet inte tryggt utan osäker på sin identitet. En trygg identitet är nödvändig för barnets fortsatta liv som individ med flera kulturtillhörigheter. Därför är det nödvändigt att ha en pedagogisk verksamhet som främjar trygga individer, alltså att ta hänsyn till de olika dimensionerna av människans kultur. Parszyk (1999) säger att den känsliga kopplingen mellan erkännande och identitet i skolan bygger på ömsesidigt agerande mellan lärare, minoritets elever och övriga klasskamrater. Parszyk skriver i sin undersökning att hon kommit fram till att alla har rätt att bemötas olika utifrån vilka de är. Hon framhåller följande

Det underliggande antagandet bakom en erkännande pedagogik, applicerad på skolsituationer, tolkar jag med stöd av det empiriska materialet förenklat som att olika bemötande i skolan med hänsyn till elevers förutsättningar skapar jämlikhet avseende skolarbetet, medan lika behandling av alla utesluter vissa elever från möjligheten till språkutveckling och integration (s. 242).

Runfors (1993) påtalar detsamma genom att säga att skolans jämställdhetsmål ofta av lärare tolkas som att rättvisa och jämlikhet innebär att alla människor ska behandlas som om alla vore lika, och inte att andra värden hyllas som rätten att vara olik. I en artikel i Lärarnas tidning, (2003) skrivs om Runfors tankar. Runfors vill påvisa att barn inte ges samma möjligheter på grund av att de möts lika och detta leder till att de inte deltar på samma villkor (Danielsson). Norell Beach (1995) menar att om vi ska kunna förbereda barnen för ett liv i ett interkulturellt samhälle präglad av mångfald och solidaritet måste förskolan lyfta fram det positiva med mångfaldens likheter och olikheter.

Ingen kultur är enhetlig utan alla har olika delkulturer såsom sociala, geografiska, åldersmässiga, yrkesmässiga och familjemässiga ord med egna uttryck. Det är viktigt att uppmärksamma dessa olika kulturskillnader för att förstå förväntningar, tankegångar, känslor och missförstånd mellan människor med olika ursprung (Ladberg, 2003). Enligt Bozarслан (2001) är det viktigt att inte betrakta människor från samma religion eller land på ett generellt

sätt. Kulturer skiljer sig åt mellan människor inom samma kultur. Ett individuellt bemötande både av barnet och av föräldrarna krävs där pedagogen anpassar sitt bemötande utifrån alla individer. Ett krav på individuellt bemötande gäller inte bara barn och familjer från andra kulturer utan även familjer från den svenska kulturen. Varje nytt barn och förälder som kommer till förskolan ska bemötas förutsättningslöst och med nyfikenhet. Många gånger har vi en benägenhet att fokusera endast på olikheter mellan kulturer när det faktiskt är så att det finns fler likheter än olikheter. Bozarslan uttrycker sig så här

Ibland har vi en benägenhet att enbart fokusera på det som är olika när det faktiskt är lika viktigt att lyfta fram likheterna som olikheterna. Det blir lättare att förstå andra om vi kan känna igen en del av vårt beteende hos andra och kan identifiera oss med dem (s. 72).

I förskolans styrdokument står det att ett nära samarbete med hemmet ska ske. Vårdnadshavaren har ansvar för sina barns utveckling och fostran. Förskolan ska vara ett komplement och skapa möjligheter för alla barn att utvecklas på bästa sätt. För att detta ska uppnås ska förskolan ansvara för att ett samarbete sker med hemmet. Föräldrarna ska ha möjlighet att påverka verksamheten inom ramen för de nationella målen (Utbildningsdepartementet, 1998). Samarbete med föräldrarna är en viktig del för att få kunskap om de olika barnens kulturella bakgrund. Det är föräldrarna som känner till de specifika förhållanden de har och lever i. Utifrån de kunskaper vi får av föräldrarna ska delar av verksamheten byggas upp till en komplex helhet, med hänsynstagande till alla barns bakgrunder. Detta är förutsättningen för att alla barn ska bli bemötta utifrån sin individuella personlighet. Förskolans uppgift är att bemöta föräldrarna så att de känner sig välkomna. För att det ska bli en integrationsprocess är det viktigt att pedagogerna skapar en relation till föräldrarna (Jernström & Johansson, 1997).

I Sverige ska vi ha en skola för alla och detta framgår tydligt av styrdokumentet Lpo-94 och Salamancadeklarationen (Utbildningsdepartementet, 1994, Svenska Unescorådet, 1997). I Salamancadeklarationen står det att barn och ungdomars olikheter ska ses som en tillgång och inte en nackdel. Diskriminerande attityder kan motverkas genom att barn möts i mångfald med en kompetent ledning. Integrering ses som en rättighet och begreppet inklusion används. Naucér, Wellin och Ögren (1988) skriver att det är viktigt för barns utveckling att ta in modersmålet som en del av verksamheten. Enligt författaren till artikeln (2004) har skollagskommittén föreslagit att huvudmannen ska vara skyldig att bidra till att barnen på förskolan får tillfälle att utveckla sitt modersmål i verksamheten (Jakobsson, E). Parszyk (1999) skriver att modersmållärares kunskap skulle kunna överbygga vissa språkliga och

eventuella sociala hinder, eftersom hon har kännedom om innebörden i elevernas kulturtillhörighet. Enligt Ladberg (2003) kan man om man inte har tillgång till en modersmålspersonal stärka barnens identitet på många andra sätt. Hon föreslår att låta barnen synas och höras så att det synliggörs var barnen och familjerna kommer ifrån. För att synliggöra kan man bland annat be om föremål som är förknippade med barnens kultur. För att förskolan aktivt ska bidra till flerspråkighet hos barnen krävs att pedagogerna visar ett intresse för familjernas språk. Att synliggöra andra likheter och olikheter kan göras möjligt genom att med hjälp av föräldrarna ta in deras traditioner, vanor och lekar. Palla (2004) skriver att flerspråkiga barn har behov av och rättighet att få ett gott självförtroende och en tydlig identitetsbild genom att utveckla sin flerspråkighet, och sin dubbla kulturtillhörighet vilket även Skolverket (2002) hävdar. Utifrån gällande forskning hävdar Skolverket att modersmålsstatusen behöver stärkas och bli en integrerad del i förskolan. Eftersom förskolan är ålagd att möta alla barn (Utbildningsdepartementet, 1998) anser Skolverket (2002) att undervisning på elevens modersmål är ett sätt att förbättra elevens kunskaper och framtida studiemöjligheter. Alla barn ska bli sedda och bemötta för den de är, vilket ger barnen en trygg identitet och en positiv självkänsla. Grunden de då får att stå på ger dem en möjlighet att tillgodogöra sig sin rätt att utvecklas i förskolan. De framhåller att det är nödvändigt att stärka förskolans möjligheter att hjälpa barn med andra modersmål än svenska så att de kan bli flerspråkiga. De hävdar i sitt förslag att

Modersmålsstödet ska regleras i författning och vara obligatoriskt för barn i förskola om föräldrarna så önskar (s. 13).

Skolan måste förändras genom att erbjuda både undervisning i språket och att undervisa på språket i olika ämnen. Skolledningarna och verksamheter ska få högre krav på att man ska utgå från varje barn när man planerar, följer upp och arbetar med kvalitetsutveckling. Kommuner och skolor ska arbeta för att integrera modersmålsutvecklingen i den dagliga verksamheten. I inlärningsmiljöerna bör man prova att samla barn med samma modersmål i vissa förskolor och skolor. Framtagning av läromedel på olika språk är viktigt, likaså kompetensutvecklingen för lärarna från förskolan till gymnasiet. Flerspråkiga lärare bör utbildas och integreras i skolan. De framhåller det som viktigt för att lyckas med utvecklingen av modersmålet i förskolan att attityder förändras hos kommunala tjänstemän och beslutsfattare så att de blir medvetna om modersmålets betydelse för individen och samhället (a.a. 2002).

Sträng och Dimenäs (2000) hävdar att det avgörande för barns utveckling är att det uppstår ett lärande möte. De beskriver det lärande mötet som ett möte mellan metod, innehåll och

lärarens och barnets uppmärksamhet. Om ett lärande ska uppstå måste dessa faktorer mötas. Marton och Booth (2000) framhåller att alla lär sig olika beroende på människors olika sätt att erfara omvärlden på utifrån vilka tidigare erfarenheter de har, och hur de upplever situationen i nuet. Mötet som Sträng och Dimenäs (2000) talar om uppstår inte om man inte utgår ifrån att alla barn lär sig olika utifrån skilda erfarenheter som Marton och Booth (2000) hävdar.

2.5 Sammanfattning av litteraturgenomgången

Sammanfattningsvis framhåller litteraturen att om förskolan skall vara till för alla barn krävs att den ska vara inkluderande. Likheter och olikheter är viktiga att lyfta fram för att skapa trygga identiteter. Modersmålet är nära förknippat med barnens kulturella identitet. Med modersmålet uttrycker vi vår kultur, våra värderingar och vår kulturtillhörighet. Språket hänger även ihop med lärandet, genom att det kan användas som medel för att utveckla kunskaper i andra ämnen. Modersmålet är en förutsättning för att barnen när de ska lära sig andra språk. Föräldrarna är viktiga för alla barns skapande av identitet oavsett kulturell bakgrund. När de uppfostrar sina barn för de sitt kulturella arv vidare, såsom seder, värderingar och förhållningssätt, liksom gester, minspel och sätt att tala. Samarbete med föräldrarna är viktigt för förståelsen om barnets specifika kulturella villkor. För att kunna möta barnen individuellt är förståelsen för barnens kulturtillhörighet ovärderlig. Utan denna förståelse kan ett kulturmöte mellan metod, innehåll och lärarens och barnens uppmärksamhet inte uppstå. Utan detta möte uppstår inget lärande för barnen.

I Lpfö-98 och Skolverket hävdar att förskolan är till för alla. Samarbete med föräldrar är en skyldighet. Barnen ska få en medvetenhet om det egna kulturarvet och en delaktighet i andras kulturtillhörighet. Förskolan ska hos barnen grundlägga en respekt för alla människor. Barnen har i förskolan rätt att utveckla sin dubbla kulturtillhörighet genom att synliggöra likheter och olikheter. Modersmålets roll i verksamheten ska stärkas och utvecklas.

2.6 Problemprecisering

Utifrån kunskap av litteraturdelen har vi blivit stärkta i vår uppfattning att det är viktigt att ta reda på hur personal reflekterar kring kulturmöten. Därav är det viktigt att kulturmöten i förskolan blir beskrivna. Först när sådan kunskap finns kan kvalitén i kulturmöten förbättras. Utifrån den kunskapen har vi kommit fram till frågorna i problempreciseringen. Genom dem försöker vi få en bild av hur personal reflekterar kring kulturmötens betydelse för barns utveckling och hur de säger sig arbeta i verksamheten med kulturmöten.

- Är personalens åsikter att inkludering genom att individualisera bäst gynnar barns utveckling eller är deras åsikt att om alla behandlas lika så gynnas barns utveckling bäst?
- Vilka möjligheter respektive svårigheter säger sig personalen ha i den vardagliga verksamheten?
- Hur säger sig personalen samverka eller inte samverka med föräldrarna?
- Hur är personalens medvetenhet om styrdokument och dess innehåll rörande kulturmöten?

3 Metod

Vår ambition i arbetet om kulturmöten var att utifrån syftet göra en undersökning med kvalitativ metod. Vår process kommer att bli av de slag som kan leda fram till varierade svar. Vårt kulturbegrepp härrör från det sociokulturella perspektivet eftersom vi utgår ifrån att det sociala och kulturella arvet överförs från generation till generation. Det sociokulturella perspektivet är en del av den kvalitativa forskningstraditionen. Kvalitativ forskningen är ett samlingsnamn för olika samhällsforskningar som bygger på olika discipliner. Gemensamma drag som ger begreppet kvalitativ forskning en viss innebörd är ett intresse för betydelse och de sätt människor förstår saker på och ett intresse för beteendemönster (Denscombe, 2000). Säljö (2000) härstammar från den sociokulturella skolan som också intresserar sig för beteendemönster. Han beskriver lärande som

vad individer och kollektiv tar med sig från sociala situationer och brukar i framtiden
(s. 13).

I enlighet med Denscombe (2000) anser vi att intervju som metod tillhör kvalitativ forskningstradition som strävar efter att få en djupare förståelse för hur människor med egna ord beskriver sina tankar. Metoden syftar till att utveckla tankegångar. Som kvalitativa forskare söker vi svar på våra frågor i den verkliga världen, och vi vill få nya infallsvinklingar som vi kan använda i vårt arbete med kulturmöten i förskolan. Vi har utgått från det sociokulturella perspektivet genom att vi var ute efter de tankar och reflektioner personal tillägnat sig i samspel med omvärlden. Vi har läst litteratur som har hjälpt oss att få förståelse för kulturmöten. Litteraturen hjälpte oss fram till fördjupningsområden som har legat till grund för intervjuerna. Dessa fördjupningsområdena var flerspråkighet, föräldrasamverkan, identitetens koppling till kulturtillhörigheten och inklusionens möjligheter i förskolan.

Anledningen till att vi valde kvalitativ forskning istället för kvantitativ var för att vi i enlighet med vårt syfte var ute efter mer djupgående insikter än en bredare kunskap som inte går på djupet. Denscombe (2000) anser för att få fram data baserade på emotioner, erfarenheter och känslor är intervju en lämplig form. Frågeformulär är lämpliga när det som efterfrågas tenderas att var ganska okomplicerad information, relativt kortfattat och okontroversiellt. Lökken och Söbstad (1995) hävdar också att intervju är lämpligt för djupare förståelse. De skriver att intervju är en nödvändig metod om vi vill få en inblick i en annans människas verksamhet. Att lyssna skapar tillit till den som talar och samtidigt får man kunskap om andra människor.

Vi anser i enlighet med Kvale (1997) att i intervjun får man fram kunskaper som ger mer än ett vanligt samtal. Det blir ett sätt att för intervjuaren att med väl genomtänkta frågor och aktivt lyssnande få fram erfarenheter hos de intervjuade. Själva forskningsintervjun kan inte ses som ett vanligt samtal eftersom det är forskaren som har kontrollen, valt ämnet och som sedan granskar resultaten. I den kvalitativa forskningsintervjun bygger man upp kunskap. Det rör sig om ett samspel och ett utbyte av synpunkter mellan två personer som samtalar om ett ämne av gemensamt intresse.

Vi bestämde oss för att genomföra semistrukturerad intervju därför att formen på utförande passade vår undersökning. Semistrukturerad intervju är enligt Denscombe (2000) ett professionellt samtal mellan människor. Man har en färdig lista med frågor som intervjuaren tycker är viktiga inom området som intervjun gäller för. Ordningföljden är flexibel beroende på hur intervjupersonen utvecklar sina tankar och idéer. Svaren är öppna på så sätt att det inte finns något rätt eller fel svar. Det är den intervjuades åsikter som är det viktiga. Det finns även andra former av intervjuer som till exempel ostrukturerade intervjuer. I ostrukturerade intervjuer är forskarens roll att inbegripa så lite som möjligt, intervjun sätts igång genom att introducera ett tema eller ämne. Den intervjuade ska sedan få utveckla sina idéer och fullfölja sina tankar. Vi tror inte att vi har tillräckligt med erfarenhet för att kunna leda en sådan intervju. Vid strukturerad intervju har forskaren enligt Denscombe (2000) i förväg uppgjord lista, och den intervjuade erbjuds en begränsad uppsättning svarsalternativ. Alla får likadana frågor och därav blir analysen av data relativ enkel. Den strukturerade intervjun liknar på detta sätt insamling av kvantitativ data. En sådan breddad kunskap utan djup har vi tidigare beslutat att vi inte är intresserade av. Att kvalitativa metoder ger djupare kunskap bekräftar May (2001)

Kvalitativa informationer om det undersökta ämnet kan intervjuaren däremot få fram genom att försöka *förtydliga* och *utveckla* de svar som ges. Detta ger intervjuaren större möjlighet att *fördjupa* svaren och gå in i en dialog med den som intervjuas (s. 150).

Vi valde att den semistrukturerade intervjun skulle vara en personlig intervju. Anledningen till att vi inte valde gruppintervjuer var att vi i enlighet med Denscombe (2000) tror att en nackdel med gruppintervjuer är att de åsikter som kommer fram är sådana som uppfattas som acceptabla inom gruppen. Han skriver

När gruppmedlemmar upplever att deras uppfattningar strider mot gruppens allmänna åsikter, kan de vara benägna att hålla tyst eller tona ner sina synpunkter en aning. Detta problem uppträder inte vid personliga intervjuer (s. 137).

Fördelen med personlig intervju är att de uppfattningar och synpunkter som kommer till uttryck under intervjun härstammar från en källa. Detta gör det enklare för forskaren att lokalisera speciella idéer till vissa bestämda människor. En annan fördel är att den personliga intervjun är relativt lätt att kontrollera (a.a. 2000). Eftersom vi är ovana intervjuare tyckte vi att denna form passade oss. Vi ville att intervjuerna skulle kunna analyseras så objektivt som möjligt. För att undvika att våra egna värderingar och åsikter påverkar minnet ville vi ha en ljudupptagning som gör det möjligt att gå tillbaka och lyssna igen vid analys. Detta gjorde vi för att göra undersökningen så trovärdig som möjlig. Ljudupptagningar blir exakta och våra värderingar avspeglas mindre eftersom personalens uttalanden kan avlyssnas exakt.

3.1 Avgränsningar och undersökningsgrupp

Vår undersökning kom att gälla förskolor med barn i åldrarna ett till fem år. Vi avsåg att avgränsa oss till att intervju personal som arbetar på mångkulturella förskolor i en kommun i södra Sverige. Vi kom att intervju både barnskötare och förskollärare. Anledningen var att i den undersökta kommunen har alla yrkeskategorier pedagogiskt ansvar och vidare menade vi på att undersökningen blir lättare att genomföra om allas åsikter i arbetslagen beaktades. Den personal som kom att intervjuas var alla kvinnor och hade en variation i arbetslivserfarenhet mellan 12 och 30 år. Erfarenhet av arbete med barn med annan kulturtillhörighet var flerårig hos alla de intervjuade. De vi intervjuade var fördelade på tre olika förskoleavdelningar. Alla avdelningar låg lokalmässigt separerade ifrån varandra. Avdelningarna var fördelade på två rektorsområden. Generellt var fördelningen av barn med annan kultur på avdelningarna att över hälften hade annan kulturtillhörighet i sin familj.

3.2 Upplägg

Vi planerade att intervju i oktober 2004 under veckorna 42 och 43. Metoden syftade till att få en djupare förståelse för de intervjuades reflektioner och för att detta skulle vara möjligt krävdes relevanta basfrågor med följdfrågor. Vi avsåg att skriva basfrågor som intervjuunderlag, som sedan skulle delges personalen några dagar innan intervjutillfället. En nackdel med detta skulle ha kunnat bli att vi inte fått fram de spontana och direkta reflektionerna som kanske skulle ha kunnat vara de mest uppriktiga. Orsaken till att vi valde att delge frågorna i förväg var att vi inte var ute efter det spontana utan de mer reflekterande åsikterna. På detta sätt gavs intervjupersonerna en möjlighet att i samspel med arbetslaget eventuellt utveckla och reflektera åsikter. Under intervjuerna skulle vi båda delta och spela in

intervjuerna på band. Vi avsåg att en skulle sköta intervjuerna för att kunna koncentrera sig på den uppgiften, medan den andra förde anteckningar om det allmänna känslomässiga läget och kroppsspråken hos intervjupersonerna. Denscombe (2000) skriver att

En avgörande fördel med fältanteckningar vid en intervju är dock att de kan komplettera en del av den relevanta information som en ljudupptagning missar (s. 145).

Vi övervägde att dokumentera intervjuerna med hjälp av videoupptagning. Detta valde vi dock bort på grund av att vi var rädda för att det skulle störa intervjusituationen om de intervjuade kände obehag. Denscombe (2000) säger att bandspelare ofta är mindre hämmande än videoupptagning eftersom det inte gör ett så påträngande intrång i miljön.

Vi ämnade intervju personalen individuellt för att då trodde vi att intervjupersonen skulle våga framföra åsikter som skilde sig från det övriga arbetslaget. Förberedelserna inför intervjuerna skulle vi göra genom att läsa in oss på ämnet om lämpliga undersökningsmetoder och om ämnet vi skulle intervju om. Urvalet av vilka intervju personer som var relevanta för vår undersökning skulle ske genom att kontakta respektive platschefer i den undersökta kommunen för att få information om vilka förskolor som ansågs vara mångkulturella. Vi avsåg att ringa till intervju personerna i god tid och avtala möte. Om vi fick möjlighet ville vi dessutom träffa intervju personerna personligen för att få en personlig och positiv kontakt innan intervjutillfället. Vi ämnade att tala om vad vi skulle undersöka, hur intervjun skulle genomföras och vad syftet med undersökningen var. Vi planerade även att avtala tid, plats och vi beräknade att varje intervju skulle ta ca 30 minuter. Vi avsåg att intervju personal tills vi kände att vi fått tillräcklig förståelse för att kunna analysera materialet gentemot vårt syfte. Vi riktade in oss på att det var bättre att intervju färre personer om förståelsen blev djup än så många intervjuer att tidsramen skulle göra att förståelsen bara blev ytlig. Vi anser att trovärdighet i allmänhet finns i kvalité och inte i kvantitet. Kvale (1997) anser också att kvalité är viktigare i undersökningar än kvantitet. Han hävdar att

Somliga kvalitativa intervjuundersökningar tycks kanske som en sorts defensiv överreaktion, ha lagts upp enligt kvantitativa kriterier – ju fler intervjuer, desto mer vetenskapligt. I denna bok understryks snarare intervjuernas kvalité än deras kvantitet (s. 99).

Denscombe (2000) påtalar att kvantitativ undersökning strävar efter att fokusera fenomenets funktion skilda från dess naturliga sammanhang. Denna forskning studerar faktorers funktion och effekt. Författaren beskriver kvalitativ forskning som om den mer är benägen att studera

faktorerers samband mellan varandra och hur de är beroende av varandra. Vi anser att vår undersökning syfte är att påvisa samband och helhet i människors reflektioner. Utifrån detta ansåg vi att kvantitativ undersökning inte passade vårt syfte och kände oss bekräftade i vårt val av metod.

Personalen avsåg vi att intervjua på respektive arbetsplats i ett ostört rum. Efter intervjun avsåg vi att tolka och sammanställa svaren i olika kategoriseringarna beroende på likartade svar. Basfrågorna skulle utgöra en grund, men var inte ett krav vid sammanställningen av intervjuerna. Att inte ha ett krav att följa basfrågorna skulle innebära att vi kunde följa den intervjuades tankegångar och inte vara låsta till ett i förväg uppgjort dokument. Varje kategori skulle vi beskriva med referat och citat. Med kategori menade vi här uttalanden som kunde härledas till svar som vi tolkade ha snarlik betydelse. Varje beskrivning skulle vi analysera genom att skriva kommentarer där eventuella olika idériktningar skulle belysas. Vårt resultat planerade vi att redovisa i en sammanfattning av de olika analyserna. Innan genomförandet avsåg vi att ta del av de forskningsetiska principerna avseende informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet (Forskningsetiskprinciper, 2002).

3.3 Etiska övervägande

Närvänen (1999) hävdar att etiska reflektioner är synnerligen viktiga i en kvalitativ forskning eftersom den innebär en närhet till de personer som man intresserar sig för i sin forskning. Hela forskningsprocessen ställer forskaren inför en rad ställningstaganden runt etiska frågor. Vetenskapsrådet (2002) skriver om olika forskningsetiska principer som vi har tagit del av och förhållit oss till. Innan de intervjuade behövde ta ställning fick de enligt informationskravet information om syftet med vår undersökning. Nyttjandekravet har vi praktiserat genom att de intervjuade får information om att vi endast kommer att använda de insamlade uppgifterna till vårt forskningsändamål. Genom att de intervjuade gav sitt samtycke och själva fick bestämma hur länge de ville delta uppfyllde vi samtyckeskravet. Konfidentialitetskravet har vi uppfyllt genom att informerade intervjupersonerna om att de var anonyma i undersökningen och att vi ansvarar för att det insamlade materialet inte kommer att användas till andra syften eller att någon annan kommer att kunna ta del av det insamlade materialet. Patel och Davidsson (2003) skriver att om intervjun är konfidentiell innebär det att endast vi som forskare har tillgång till uppgifter om vem som har svarat vad.

3.4 Genomförande

Vi började med att ta del av de forskningsetiska reglerna. Vårt sätt att ta kontakt och göra urval av intervjupersonerna genomfördes som planerat. Någon dag innan intervjutillfället tog vi kontakt, lämnade frågorna och stämde av så att vi uppfattat tid och plats korrekt. Tiden för intervjutillfällena blev dock senare än planerat eftersom vi hade problem med formuleringen av våra frågor. Men eftersom intervjupersonerna inte fått någon bestämd vecka drabbade det dem inte. Det var nio personer som tillfrågades och samtliga samtyckte. Vid alla tillfällena utfördes intervjuerna på respektive arbetsplats i ett ostört rum. Ingen verkade vara besvärad av bandspelaren och stämningen var oftast avslappnad och naturlig. Även vi som intervjupersoner kände oss avslappnade. Vi tror att den avslappnade stämningen delvis berodde på att vi lyckades öppna upp intervjun så att trygghet skapades. Den faktor att vi tillhör samma personalkategori som de intervjuade bidrog nog också till den naturliga stämningen. Varje intervju tog mellan 25 till 45 minuter vilket stämde ganska väl överens med vårt antagande. Vår ansvarsuppdelning att en höll i intervjun och en antecknade det allmänna läget stämde enligt upplägget, men med skillnaden att den som antecknade även hjälpte till med följdfrågor. Detta arbetssätt kändes bra, eftersom att vi båda kände oss delaktiga och att vi upplevde att även den intervjuade såg oss båda som samtalspartners. För den som ledde intervjun kändes det bra att kunna fokusera sig på samtalet och inte behöva anteckna. För den som förde anteckningar kändes det bra för att möjlighet gavs att följa tråden i intervjun och då se relevanta kopplingar till personens olika idéer och därav se lämpliga följdfrågor. Det känslomässiga läget i rummet kunde lätt antecknas eftersom den personen inte behövde stå för det kontinuerliga samspelet. Utifrån våra basfrågor, följdfrågor och spontana frågor utifrån vad den intervjuade uttalade tyckte vi att det blev ett djup i intervjuerna. Djupet i intervjuerna gjorde att vi ansåg att vi efter de nio intervjuerna fått fram tillräckligt med material i förhållande till vårt syfte.

3.5 Analys och bearbetning

Utskriften av intervjuerna var mer tidskrävande än vad vi trodde. Intervjuerna tog mellan en till två timmar att skriva ut, trots att ljudupptagningen var väldigt bra. Man fick många gånger spola tillbaka för att höra och förstå vad som menades. Vid utskrifterna skrevs allt ut som var relevant för undersökningen. Kommentarer utanför ämnet utelämnades. Det färdiga resultatet delades ut för att alla som blivit intervjuade skulle få möjlighet att godkänna sin egen intervju.

Redan tidigt under utskriften såg vi vilka kategorier som vi ville använda oss av. Kategorierna var områden som de flesta tog upp självmant och de som ej tog upp det, hade vi frågat om området genom följdfrågor. Efter att vi utsett kategorier som var relevanta för undersökning lyssnade vi återigen på ljudupptagningen och läste våra utskrifter. Referat och citat som belyste kategorierna väl skrev vi in under kategorin på ett eget dokument. Det dokumentet granskade vi sedan återigen och gjorde det mer lättöverskådligt för kommande läsare. Citaten vi valde ut, som skulle belysa de intervjuades reflektioner i vår slutgiltiga utskrift gjorde vi läsvänliga genom att inte skriva dem på talspråk. Anledningen var att inte citaten skulle kunna härledas till den enskilde intervjupersonen utifrån dennes uttal, och eventuella slanguttryck. Det medför att citaten blir mer läsvänliga på skriftspråk. Utifrån utskriften tolkade vi den sammanhängande innebörden i den kategorin och skrev vår kommentar. Avslutningsvis skrev vi en sammanfattning av resultatredovisningen.

3.6 Trovärdighet och tillförlitlighet

Kvalitativ data är oavsett om det gäller bilder eller ord en produkt av en tolkningsprocess, de produceras medan de tolkas och används av forskaren. Forskarens eget jag spelar en viktig roll i produktionen och tolkningen av kvalitativ data (Denscombe, 2000). Därför anser vi att vår identitet, värderingar och övertygelser inte helt kunnat uteslutas från analysprocessen. Vi utesluter därför inte att vi har påverka analysen. Däremot försökte vi att distansera oss från våra normala vardagliga övertygelser och försökte att inte ta ställning under undersökningen. Patel och Davidsson (2003) skriver att tillförlitligheten vid intervju är i hög grad relaterad till intervjuarens förmåga. De skriver också att två personer bör vara närvarande vid intervjun för att parallellt kunna registrera intervjusvaren. Ljudupptagning ser de som en fördel gällande tillförlitlighet eftersom verkligheten blir lagrad och kan tas i repris tills forskaren har försäkrat sig om att allt är rätt uppfattat. Med detta som bakgrund anser vi att vi genomfört undersökningen på ett trovärdig. Vi tycker oss få bekräftat att man genom kvalitativa forskningsintervjuer lämpligast kan få svar på individers erfarenheter och upplevelser. Vi har genom våra intervjuer fått den information som vi frågat efter. För att uppnå en hög grad av tillförlitlighet har vi strävat efter att göra undersökningen så varierad som vi hade möjlighet till genom att intervjua personal på olika förskolor i kommunen. Vi har samlat in djupare reflektioner från ett mindre antal människor. Urvalets storlek tror vi inte är representativt för all förskolepersonal, men vi tror ändå att undersökningen ger en bra syn på hur personal kan uppleva vikten av kvalité på kulturmöten. De vi intervjuade svarade på ett varierat sätt, men

liknande åsikter gick att härröra till flera av personerna. Detta tolkar vi som om vår undersökning blivit trovärdig. Alla personer har fått ta del av utskrifterna av sin intervju och fått möjlighet att godkänna den. En korrekt utskrift anser vi höjer trovärdigheten eftersom det då blir tydliggjort vad de intervjuade uttalade sig om.

Denscombe (2000) talar om validitet när han säger att intervjupersonerna ska väljas ut på rimliga och tydligt redovisade grunder för att nå upp till forskningssyftet. Detta tycker vi att vi har gjort då vi har valt ut personal endast på mångkulturella förskolor. Vi menar att personal med erfarenhet av området kulturmöten har mest att delge oss i vår forskning. Eftersom vi anser att undersökningen i helhet har följt normerna för kvalitativ forskning, vill vi hävda att tillförlitligheten är god.

4 Resultatdelen

I resultatdelen av arbetet kommer vi att redovisa resultatet av våra nio intervjuer i kategoriform. Efter att tolkat svaren på våra intervjufrågor (se bilaga 1) så har vi ringat in följande fyra kategorier:

- Kulturmötens innebörd
- Vardagligt arbete i en mångkulturell barngrupp
- Föräldrasamverkan
- Personalens syn och medvetenhet rörande samstämmigheten mellan lokal arbetsplan och Lpfö-98 gällande kulturmöten

Vi kommer att redovisa i kategoriform utifrån hela intervjugruppens svar. Under varje kategori kommer vi att ha med olika referat och citat från intervjusvaren för att belysa resultatet. Varje kategori kommer att börja med en inledning för att läsaren lättare ska kunna förstå de kommande citaten och referaten. Citaten är numrerade 1-9 efter vilken personal som gjort uttalandet. Stycket avslutas med en kommentar som ska ses som en sammanfattning av svaren från intervjupersonerna. Avslutningsvis kommer en sammanfattning av resultatet som helhet.

4.1 Kulturmötens innebörd

Avsnittet kommer att handla om vad kultur och kulturmöten i förskolan betyder för varje individ. Vi fokuserade på att få en förståelse för om personalens syn var inkluderande så att barnen ingick till fullo med sin kultur i verksamheten eller om de såg kulturmöten som en del av verksamheten som finns med, men inte ingår med sina likheter och olikheter på lika villkor.

Samtliga intervjuade ser människor från andra länder som sådana som ingår i kulturmöte. En del begränsar innehållet i kulturmöte till människor från andra länder.

Barn från andra länder. (4)

Medan andra ser det i ett vidare begrepp och talar om svenska barn, föräldrar och klasskillnader.

Men herregud kulturmöte har man ju gentemot alla varje dag. Det är ju inte bara invandrarfamiljer utan det är ju våra svenska barn också, och svenska familjer och alla människor för kultur är ju så väldigt mycket. (1)

Egentligen så kan ju varje människa ha en egen kultur, tycker jag. Det behöver ju inte vara att det är just från andra länder. (2)

Vad kultur är beskrivs på olika sätt. En del tänker främst på teater och sagor. Andra tänker på olika mattraditioner, kläder, kroppsspråk, synsätt, språk och förhållningssätt.

Kommentar

Man kan se två olika inriktningar. Den ena ser kulturmöten som möten mellan människor från olika länder. Den andra inriktningen tänker på kulturmöte som möten mellan alla människor oberoende vilket land de kommer ifrån, varje enskild individ har sin egen kultur. Även synsättet på vad kultur är skiljer sig. En del pratar om konstnärlig kultur och andra om kultur som sätt att leva.

4.2 Vardagligt arbete i en mångkulturell barngrupp

Vi fokuserar oss här på de intervjuades uttalanden om det vardagliga arbetet och möjligheter och svårigheter i verksamheten med barnen.

Alla talar om vikten av att alla ska respekteras för den de är oavsett var de kommer ifrån. De anser att det är deras ansvar som förskolepersonal.

Alla har rätt till samma möjligheter här. Vi föredrar ju inte någon utan alla är här och dom får ju göra sig hörda på sitt vis, och vi bemöter dem efter vilka de är och inte efter varifrån de är. (7)

Det är mitt ansvar att tillmötesgå och visa respekt i det tycker jag. Jag får inte göra på annat vis. (3)

När de talar om vad de praktiskt gör i vardagen för att ta detta ansvar talar de flesta om hur man gör för att lära invandrare den svenska kulturen, det svenska språket och de svenska traditionerna. Svårigheter att i tillräckligt hög grad lära ut den svenska kulturen är besparingar.

I och med att det varit besparingar nu i många år 10-15 år här så är det ju mycket av det kulturella som fått gå, stå tillbaka typ teater, sagor och, på grund av pengabrist helt enkelt. (1)

Att ha en annorlunda kultur var inget de sa att de lyfte fram i den vardagliga verksamheten. Likheter eller olikheter synliggjordes inte. Många uttalanden syftar på att alla ska bemötas lika oavsett kultur. Matsituationen är en vardagssituation som många tog upp där de inte valt att lyfta skillnader.

Nej, det faller sig så naturligt här tycker jag. För att det. Vi har alltid haft både barn som är allergiska och barn som inte äter kött av religiösa skäl. (2)

Det är ju viktigt att ta upp saken när barnen själva frågar, eller när dom tar upp det. Jag tror inte man ska gå ut med så mycket i förväg. (7)

Ett fåtal hade tänkt på att barnens eget modersmål är viktigt för barnens begreppsuppfattning, men de som hade tänkt det, sa sig ändå inte använda det i verksamheten. Många talar däremot om hur de arbetar för att lära barnen förstå svenska. Personalen nämner att de pratar tydligare, lite saktare och försöker hitta de enkla orden på svenska och att de även använder sitt kroppsspråk och konkret material.

Vi försöker vara väldigt tydliga i våra handlingar och försöker ha konkreta material. (7)

För att lära barnen svenska talar ingen om barnens respektive modersmål. Däremot arbetade många med språkgrupper på svenska för att barnen skulle lära sig det svenska språket. De använde sig där av sånger, flanosagor och språkpåsar. Personalen säger att de ibland snappar upp ord på andra språk, eftersom barnen säger vad saker heter. Detta använder de däremot inte i sitt möte med barnen.

Någon gång när man har suttit och tittat i en bok med dem så har de kanske sagt vad det heter på arabiska, att man snappat upp nåt ord, men inte annars. Och en del av föräldrarna vill också att de ska lära sig svenska. (4)

All personal säger att de arbetar med de svenska traditionerna där de nämner julen som ett exempel. Ingen uttalar sig spontant om huruvida det kan vara möjligt eller vilka fördelar kontra nackdelar det finns med att ta in andra kulturers traditioner. En personal ansåg att det var viktigt, även om hon inte använde det i den dagliga verksamheten i nuläget.

Men om man säger så här: Jag tycker att det är viktig att fira mina traditioner, dom tycker ju att det är viktigt att fira sitt, sina traditioner, så naturligtvis så är det ju viktigt att ta in den. Värdegrunden alla är lika värda. (8)

Svårigheter med barnen i den dagliga verksamheten som de intervjuade talar om var språket. Två tredjedelar angav detta. De säger att missförstånd lätt uppstår, det blir mycket bråk mellan barnen. Vidare berättar de att de ser kommunikationssvårigheter mellan barn- barn och barn-vuxen, det leder till att allt tar längre tid. Någon nämner exempelvis påklädning som att det tar längre tid. En nämner att hon saknar kunskap för andra kulturer än hennes egen. Synsätt som endast en nämnde var att modersmålsstöd saknas och en annan personal menar att kulturkrockar på förskolan lätt uppstår på grund av pojkars och flickors värde inte är jämlikt i alla kulturer. Tidsuppfattningar ses som olika viktig i olika kulturer enligt en personal. En talar om besparingar och menar på att de gjort att den svenska kulturen exempelvis teater inte kan presenteras i tillräckligt hög grad.

Vi kan inte förstå våra barn. (6)

Det är ju bara språket i början och tidsuppfattningen. Dom är inte så punktliga som vi svenskar är. (4)

Möjligheter ser många. Fyra av de intervjuade ser personliga vinningar genom att de utvecklar sig själva och lär sig av andra kulturer. Fyra av personalen ser det som en möjlighet för barnen att utvecklas och lära sig om andra kulturer. Barnen blir positiva till olikheter, känner respekt för andra människor, skapar kompisrelationer och inser att barn kan ha olika regler. En kunde inte se någon specifik möjlighet för arbetet med barnen.

Jag tror att man får en respekt, igen är vi inne på där, att man får respekt från andra människor. (9)

Kommentar

Trots att alla har sagt att alla ska respekteras för den de är oavsett var de kommer så kan endast ett par beskriva vad de praktiskt gör i vardagen för att ta in andra kulturer. Ytterligare några ser det som en möjlighet att ta in andra kulturer och modersmål. Svårigheter som de allra flesta nämner är språket. De flesta talar endast om invandrarna när det gäller kulturmöten. Det är de från annan kultur än den svenska som ska förändra sig.

4.3 Föräldrasamverkan i förskolan

Här har vi fokuserat på hur personalen säger sig samverka eller inte samverka med föräldrarna som ett redskap för att kunna ta in andra kulturer.

Endast två av de intervjuade ger exempel på föräldrasamverkan i vardagen. De nämnde att de diskuterade uppfostringsfrågor och olika regler som kunde skilja sig mellan kulturer med föräldrarna. En av de som nämnde vardagen, liksom ytterligare en annan nämnde ett specifikt tillfälle – FN-dagen då de ansåg att ett väldigt gott samarbete skett.

Dom invandrar kvinnorna dom bakade och dom bullade upp och dom kom med det här äter vi, och det här äter vi. Det var jätteroligt. Det var sådan respons verkligen från föräldrarna. Det var och barnen var ju så stolta. (8)

Kontakt dagarna som föräldrarna förr hade, har försvunnit. De var en positiv möjlighet till föräldrasamverkan.

Nej jag upplever det som om föräldrarna har så pass bråttom idag så att, då har de inte den tiden. (1)

Svårighet med föräldrasamverkan är språket berättar alla om utom en. Den direkta kommunikationen blir svår eftersom de inte förstår varandra. Många gånger får de skicka lappar med föräldrarna hem för att någon annan i familjen eller släkten som kan svenska får läsa, ibland får någon mer kunnig i svenska ringa till förskolan. Två stycken nämner annorlunda dagsrytm och praktiska lösningar som svårighet, tex. mat och sovtider, hur mycket kläder barnen behöver ha på sig och med sig.

Den samverkan vi har just nu det är ju att vi försöker få ut dom vissa ord på deras hemspråk. (6)

Möjligheter med föräldrasamverkan ser alla utom två. Möjligheter som nämns är att kunna använda det föräldrarna berättar om sin kultur i vardagen, bjuda in föräldrarna till förskolan för att berätta om sin kultur. Två stycken nämner utvecklingssamtalen som ett tillfälle att skapa förtroende för förskolan och också ett tillfälle för förskolan att lära sig om den familjens kultur. Två stycken nämner att en tolk skulle göra det mer möjligt att kommunicera. På en intervjuades avdelning finns en SFI-elev. Den intervjuade menar att detta visar föräldrar att alla vuxna är välkomna på förskolan oavsett ursprung. En annan nämner att man kan

samverka med föräldrarna genom att be dem skriva ner ord och sånger på respektive språk för att texterna ska kunna användas i verksamheten med barnen.

Lära sig några sånger, att, dom tycker ju. Det är ju därför de försöker lära mig orden för att dom tycker ju jag ska kunna det. Så där kunde man ju utnyttja dom. (5)

Kommentar

Trots att de flesta ser möjligheter med föräldrasamverkan är det nästan ingen som använder det i vardagen. Möjligheter som det talades mest om var att få kunskap från föräldrarna om de respektive kulturerna. Den dominerande svårigheten var språket som gjorde det svårt att kommunicera med varandra.

4.4 Medvetenhet om förskolans uppdrag och samstämmigheten mellan Lpfö-98 och lokala arbetsplanen gällande kulturmöten

Vi ville undersöka hur medvetna personalen var om deras uppdrag enligt styrdokumentet och den lokala arbetsplanen. Vi undersökte också om de ansåg att det stämde överens med varandra.

Alla var medvetna om att det stod i Lpfö-98 om förhållningssätt mot barn med annan kulturell bakgrund. Däremot hade sex stycken svårt att berätta spontant om sin tolkning av den och fyra hade den med sig och läste innantill. Områden som de tog upp var att komma in i det svenska systemet, respekt mot varandra, människors lika värde trots olika värderingar, ta in andra modersmål i verksamheten, ta in olika kulturer, leva med olika människor, alla ska behandlas lika oavsett var de kommer ifrån eller hur de ser.

Komma in i det svenska systemet så mycket som möjligt. (4)

Alla människor är lika, ingen ska behandlas annorlunda. Alla har precis samma rättigheter, alla har precis samma chans och samma möjligheter. (6)

Att förstå att alla är olika och har olika värderingar. (3)

Alla säger att deras lokala arbetsplan stämmer överens med Lpfö-98. Två av de intervjuade tycker dock att det borde skrivas tydligare om kulturmöten eftersom det bara finns med på en rad, trots att det är en mångkulturell förskola den gäller för.

Bör stå mer eftersom vi har så invandrartätt. (5)

En annan personal anser att arbetsplanen är nog tydlig, dess budskap går att tolka in i Lpfö-98. Lpfö-98 ska gälla alla barn.

Arbetsplanen den utgår från barnet och det är vilken kultur du än tillhör. (6)

Kommentar

Man kunde se att alla var medvetna om att det stod i Lpfö-98 om kulturmöten, men de flesta hade inte reflekterat över det. Man kan se en stor skillnad på uttalanden. En del har tolkat Lpfö-98 som att kulturmöte sker genom inkludering, andra tolkar kulturmöten som att förskolans uppdrag är att göra alla olika kulturgrupper lika, alla behandlas lika för att bli en del av det svenska systemet

4.5 Sammanfattning av resultatredovisningen

I resultatredovisningen har vi redovisat de genomförda intervjuerna utifrån fyra olika kategorier. Dessa kategorier är Kulturmötets innebörd, vardagligt arbete i en mångkulturell barngrupp, föräldrasamverkan i förskolan, medvetenheten om samstämmigheten mellan lokala arbetsplanen och Lpfö-98 gällande kulturmöten. Samtliga intervjuade arbetar i dagsläget på mångkulturella förskolor.

Vi har kunnat se två olika reflektionsinriktningar som var för sig har gett snarlika uttalanden. Den ena inriktningen bestod av lite mindre än hälften av de intervjuade. De såg kulturmöten som möten mellan människor oberoende från vilket land de kommer ifrån, alla individer har en egen kultur. Kultur är olika sätt att leva. Möjligheter som denna grupp såg var att barnen utvecklas och lär sig av andra kulturer genom kulturmöten. Utifrån uttalanden som dessa personer gör kan vi avläsa att de har en inkluderande tolkning av Lpfö-98. De andra inriktningarna såg kulturmöten som möten med människor från andra länder. Kultur är de olika ländernas konstnärliga kulturer som till exempel teater. Intervjupersonerna beskriver möjligheter till personliga vinningar av kulturmöten genom att de utvecklar sig själv och lär sig om andra kulturer. Uttalanden som personalen gör om Lpfö-98 är ej reflekterade tolkningar. De har inte tagit till sig förskolans uppdrag att inkludera alla kulturer genom att se olikheter som något positivt. De talar inte om vikten att synliggöra likheter och olikheter. Istället uttalar de sig som om alla ska behandlas lika för att göras lika. Det är de från annan kultur än den svenska som ska förändra sig. Ett gemensamt förhållningssätt var hos de intervjuade att alla barn ska respekteras för den de är oavsett var de kommer ifrån. Den gemensamma svårighet som nämndes av båda inriktningarna var språket. Språket sågs som en

svårighet, både i arbetet med barnen och i samarbetet med föräldrarna. Föräldrasamverkan var en möjlighet som de flesta av de båda inriktningarna såg. Föräldrarna kan bidra med kunskap om barnets kultur. De flesta av dem som vi intervjuade oavsett inriktning, reflekterade inte över att det i deras lokala arbetsplan inte var tydliggjort om kulturmöten från många olika länder.

Vad vi kan utläsa av undersökningen är att de som har reflekterat utifrån Lpfö-98 har en medvetenhet om att man för att bäst främja barns utveckling bör lyfta fram och ta in andra kulturer. Trots denna medvetenhet arbetar de utan att barnen till fullo ingick i verksamheten likt den inriktningen som inte reflekterat och fått en medvetenhet om vad Lpfö-98 säger om kulturmöten.

5 Diskussion

I egenskap av pedagoger var det viktigaste skälet med undersökningen att få kunskap om mångkultur i förskola. Anledningen var att vi ville se hur alla barns bakgrunder och kulturer kan tillvaratas i ett positivt möte med och inom den svenska kulturen, så att alla olika kulturella bakgrunder blir en tillgång där vi lär av varandra. Vi inspirerades av det sociokulturella perspektivets syn på lärande och utveckling. Enligt oss stämmer det sociokulturella perspektivets syn på hur kultur och beteendemönster förs vidare från generation till generation. Vi ville veta hur vi kan stödja svenska barn att förstå andras och den egna nationella kulturen och likaså hur barn med annan nationell kulturtillhörighet kan lära sig förstå sin egen kultur, i förhållande till den svenska. Vidare ville vi få insikt i vad förskolan har för kunskap om barn med flera språk och hur en föräldrasamverkan kan ske på ett respektfullt sätt. Undersökningens syfte utifrån detta är att nå kunskap om mångkultur i förskolan genom att få reda på hur personal reflekterar och hur de säger sig arbeta i sin verksamhet. Den empiriska delen utgår utifrån intervjufrågor till personal för att få svar på två övergripande frågeställningar.

Under arbetets gång upplever vi en större insikt och ett vidare perspektiv på vilka faktorer som kan bidra till ett inkluderande kulturmöte. Litteraturen vi läst har gett oss en plattform att stå på som vi kunnat granska i förhållande till de intervjuer vi genomfört med personal från mångkulturella förskolor. Av kunskap vi fått när vi skrev litteraturgenomgången har vi fått erfara vad viss forskning idag anser vara av vikt för barns identitets och kunskapsutveckling. Den forskning vi hänvisar till i litteraturgenomgången anser att verksamheten ska vara av inkluderande slag och att detta är grunden för utveckling. Våra resultat svar visar att personalen på förskolorna inte arbetar enligt förskolans uppdrag Lpfö-98 rörande kulturmöten, detta trots att nästan hälften var medvetna om att kulturer behöver synliggöras. Vi tror att anledningen är att de saknar kunskap om på vilket sätt och/eller varför andra kulturer ska synliggöras. Den kunskap vi tycker oss kunna utläsa att de flesta saknar, är de olika faktorer som bidrar till inklusion, och att synliggöra likheter och olikheter. Följande kunskap anser vi vara av stor vikt att de når för att få en förståelse i sitt vardagliga arbete i barngruppen. Norell Beach (1995) menar att vi ska förbereda barnet för ett interkulturellt samhälle genom att i förskolan lyfta fram det positiva i mångfaldens likheter och olikheter. Bozarslan (2001) hävdar att tryggheten i sin kulturtillhörighet hör ihop med en trygg identitet. Vidare säger hon att det är viktigt att lyfta fram både likheter och olikheter. Det innebär att vi lättare kan förstå och identifiera oss med andra om vi ser beteenden hos dem som liknar vårt

eget sätt. Vi kan se att många forskare talar om modersmålets betydelse. Ladberg (1999) och Hansson (2000) hävdar att språk och identitet har djupa samband och att ett lärande av ett nytt språk underlättas, om förståelse för olika begrepp finns på modersmålet och det därför är viktigt att lyfta in det i förskolans vardag. Bozarslan (2001) framhåller vikten av personalens syn på barnets ursprungskultur och den kultur som föräldrarna representerar. Den forskning som vi relaterar till i litteraturgenomgången har ett synsätt på vikten av kulturmöte genom inklusion för barns utveckling. Vi anser att det stämmer väl överens med det sociokulturella perspektivet, som vår undersökning har utgått ifrån.

I analysen av sammanställningen av uttalanden gick det att urskilja två kategorier med liknande reflekterade inriktningar. Den ena inriktningen har en inkluderande tolkning av kulturmöten utifrån Lpfö-98, medan den andra inriktningen ser kulturmöten som integrerade i verksamheten utan att ingå till fullo i den. Av detta resultat kan man se de djupare reflektioner som de intervjuade har, vilket vi eftersträvade med vårt syfte av undersökningen.

Våra reflektioner kring resultatet är att de som säger sig vara medvetna troligtvis bara har en ytlig medvetenhet där kunskaper de har inte blivit till deras egna. Det verkar som om de vet att man ska inkludera men inte hur eller varför och därför blir deras praktiska arbete oförändrat. De utan medvetenhet verkar inte ha reflekterat kring uppdraget i Lpfö-98 eller tillsammans i arbetslaget runt kulturmötes betydelse för barns utveckling. Generellt för de intervjuade är att kulturmöte och Lpfö-98 inte heller diskuteras på ett mer övergripande plan inom områdena. Möjligtvis är det så att personalen tar för givet att de är inkluderande för att de har barn från många olika kulturer. Möjligen ser de integreringen i sig som ett bevis för mångkulturarallitet, och missar kvalitén i mötet som ingår i ett inkluderande kulturmöte. Utifrån denna tanke tycker vi det vore intressant att genomföra en liknande forskning på förskolor som inte är mångkulturella. Kan det vara så att de där inte tar olikheten för given och utifrån det söker sig kunskap, och tar del av vad förskolan har för uppdrag. I en mångkulturell förskola blir kanske alla olikheter till likheter som bemöts lika och inte individuellt utifrån allas olika erfarenheter.

Vi har också reflektioner kring resultatet i förhållande till barnens ålder. Skulle det kunna vara så att personal i skolan arbetar mer medvetet för att barnen har en högre ålder och därför förväntas vara mottagliga att förstå och ta till sig om sin kultur. Forskning utifrån detta perspektiv skulle vara en intressant fortsättning på vår undersökning.

Vi vill framhålla att syftet med liknande forskningsarbeten är av stor vikt för barns utveckling och även för samhällsutvecklingen i stort. Vi önskar att vår undersökning kan bidra med kunskap åt personal på förskolor. Den befintliga lärarkåren bör ta del av kunskaper

som forskning av mångkulturer resulterar i. *Yrkesetiska principer för lärare* av Lärarförbundet och Lärarnas riksförbund (2003) bekräftar oss i att man är skyldig att ta del av ny forskning för att kompetensutveckla sig. För att kunskapstillägnande ska ske, anser vi, att ledningar för de olika förskoleverksamheterna ska tillse att personalen får möjlighet att tillägna sig tillräckliga kunskaper om kulturmötens betydelse för barns utveckling. Vi anser även att arbetslag och arbetsplats kontinuerligt bör diskutera och reflektera kring Lpfö-98: s mål, riktlinjer och uppdrag. Personal som inte är medveten om vilken kunskap de saknar kommer inte att söka sådan medvetenhet, tror vi. Utifrån våra egna erfarenheter av lärarutbildningen tycker vi att den ytterligare borde framhålla vikten av att synliggöra likheter och olikheter i den vardagliga verksamheten i förskolor. Barnen är samhällets framtid och samhället är under ständig förändring mot en alltmer global sammansättning av olika kulturer. Förskolan har blivit en kulturell mötesplats av mångfald och för att förbereda barnen för samhället av idag har de rätt att få en respekt grundlagd som ger aktning för alla människor oavsett bakgrund.

5.1 Metoddiskussion

Vi har upplevt att vi kunnat få del av mer forskning om vi haft mer datorkunskap om sökning via Internet och att arbeta i Word dokument, eftersom det har varit tidskrävande för oss. Den tiden som togs i anspråk till våra försök att använda datorn hade vi kunnat användas till annan fördjupning.

Vår utgångspunkt var att göra en kvalitativ undersökning. Resultaten av analysen och utskriften av den, blev att metoden i slutet var en kombination av kvalitativ och kvantitativ forskningstradition. Anledningen var att under processen framstod det mer och mer tydligt att det fanns två olika reflektionsinriktningar hos pedagogerna. Denna tydlighet medförde att vi efterhand blev mer kvantitativa själva i vårt sätt att tänka. Vi kände att det var viktigt att presentera skillnaderna mellan de olika grupperna av pedagoger eftersom olikheten dem emellan var så tydlig. Utan att ange antal skulle skillnaderna mellan grupperna inte synas. Kunskap vi anser oss fått av denna undersökning är att den bredd i kunskap som Denscombe (2000) skriver om, även kan ha sin funktion för att ge djupare insikter. Vi anser att även om analysen till viss del varit kvantitativ har tillförlitligheten av undersökningens kvalitativa mål av djupgående förståelse ändå uppnåtts.

I den empiriska delen valde vi att göra semistrukturerade intervjuer. Vi upplever att denna metod utföll sig väl. Vi ville att de intervjuade skulle dela med sig av sina djupare reflekterade

åsikter, och enligt Denscombe (2000) är kvalitativ undersökning lämplig metod för att få djupare insikter. Under intervjuandets gång upplevde vi att vår intervjuteknik förbättrades. Nu i efterarbetet och vid tolkningar av intervjuerna har vi insett att vi haft bristande intervjuteknik. Vi blev efterhand bättre på att tolka in vilka följdfrågor som var relevanta i ögonblicket för att lättare komma fram till huvudinnehållet i de intervjuades reflektioner. Trots den bristande tekniken anser vi ändå att de slutsatser vi dragit blivit korrekta. Vår bristande erfarenhet orsakade endast att intervjuerna och tolkningarna av dessa tog längre tid.

6 Sammanfattning

Syftet med undersökningen är att nå kunskap om mångkultur i förskolan genom att få reda på hur personal reflekterar och hur de säger sig arbeta i sin verksamhet. I den empiriska delen utgår undersökningen utifrån intervjufrågor till personal för att få svar på två övergripande frågeställningar. Den första frågan är om vilken medvetenhet personalen har om kulturmötens betydelse för barns utveckling. Den andra frågan är om hur personalen säger att de arbetar praktiskt i vardagen. Vi utgår i undersökningen ifrån det sociokulturella perspektivet där man ser kunskap som att man lär sig i samspel med andra. Människan utvecklas i kommunikation och i samspel med andra med hjälp av tankemässiga och fysiska redskap som finns i samhället. Kulturmöten som vi fokuserar i arbetet beskriver vi som möten mellan alla människor utifrån de olika erfarenheterna som individerna har. För att ett samspel ska uppstå behöver kulturmöten vara inkluderande. Med inklusion avser vi att alla människor ska ingå i de olika grupperna med sina likheter och olikheter så att de tillsammans bildar en helhet. I litteraturdelen tas olika faktorer upp om vad forskningen hittills har kommit fram till rörande kulturmöten i förskolan. De faktorer som tas upp är viktiga för barns utveckling och barns kulturtillhörighet. Faktorer som hävdas som viktiga är språket, identiteten och samarbete med barnens föräldrar. Litteraturdelen avslutas med vad som av forskning visat sig ge inkluderande kulturmöten.

Den empiriska delen är genomförd med semistrukturerade intervjuer med personal från mångkulturella förskolor. I resultatdelen belyses de intervjuades syn på kulturmöte. Analysen av intervjuerna mynnade ut i olika kategorier av svar som de intervjuade framhöll. Kategorierna är kulturmötes innebörd, vardagligt arbete i en mångkulturell barngrupp, föräldrasamverkan och medvetenhet om samstämmigheten mellan lokala arbetsplanen och Lpfö-98 gällande kulturmöten. Avslutningen på resultatredovisningen är en sammanfattning av innehållet. Resultatet blev att två olika reflektionsinriktningar kunde utläsas utifrån de olika uttalandena. Den ena inriktningen ser kulturmöten som möten mellan människor oberoende av vilket land de kommer ifrån och kultur ses som olika sätt att leva. Uttalanden från personalen i denna grupp kan avläsas ha en inkluderande tolkning av Lpfö-98. Den andra inriktningen ser kulturmöten som begränsat till möten mellan människor från olika länder och kultur är de olika ländernas konstnärliga kulturer. Uttalanden från personalen i denna grupp visar att de inte har reflekterande tolkningar av Lpfö-98. De har inte tagit till sig förskolans uppdrag att inkludera alla kulturer genom att se olikheter som något positivt. Vårt huvudsakliga resultat av undersökningen påvisar att de flesta inte reflekterat eller inte blivit

medvetna om förskolans uppdrag gällande kulturmöten. De som hade medvetenhet arbetade utan att barnen till fullo ingick i verksamheten, liksom de som inte hade medvetenhet om inklusionens betydelse för barns utveckling.

Referenser

Bozarslan, A. (2001). *Möte med mångfald: Förskolan som arena för integration*.

Hässelby: Runa Förlag.

Danielsson, S. (2003). *Svenskt medelklassideal styr skolan enligt forskare*. *Lärarnas tidning*, 8, s. 10.

Denscombe, M. (2000). *Forskningshandboken – för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur.

Emanuelsson, I. (2001). Boken om integrering: Ide, teori, praktik. Rabe, T & Hill, A. *Integrering- bevarad normal variation i olikheter* (s. 9-22). Trelleborg: Studentlitteratur.

Hansson, M. (2000). *Hur länge ska vi vandra för att känna oss som andra?!? En studie av iranska elever i den mångkulturella skolan*. *IPD-rapporter 2003*: Göteborg: Göteborgs Universitet, Institutionen för pedagogik och didaktik

Hedin, C & Lahdenperä, P. (2000). *Värdegrund och samhällsutveckling*. Göteborg, HLS förlag.

Jakobsson, E. (2004). *Kraven skärps på förskolan om modersmålsstöd till alla*. *Lärarnas tidning*, 17, s.4.

Jernström, E & Johansson, H. (1997). *Kulturen som språngbräda: Lärande i ett flerkulturellt samhälle*. Lund: Studentlitteratur.

Kvale, S. (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.

Ladberg, G. (1999). *Tvåspråkig, flerspråkig eller bara enspråkig?. Liten språklära för föräldrar*. Stockholm: Författarens Bokmaskin.

Ladberg, G. (2000). *TALA många språk*. Stockholm: Carlssons Bokförlag

Ladberg, G. (2003). *Barn med flera språk. Tvåspråkighet och flerspråkighet i familj, förskola, Skola och samhälle*. Stockholm: Liber AB.

Lahdenperä, P. (1999). *Fristående skolors tal om och hantering av barn i behov av särskilt stöd*. Stockholm: Lärarhögskolan, Institutionen för specialpedagogik.

Lahdenperä, P. (1994). Dina rötter och mina rötter. Att möta alla barn från andra kulturer. Ljunggren, L & Marx, M. *Omgivningen är viktig för invandrarbarn* (s. 99-106). Falun: Rädda Barnen.

Ljunggren, L & Marx, M. (1994). *Dina rötter och mina rötter. Att möta alla barn från andra kulturer*: Falun: Rädda Barnen.

Läraryrket och Lärarnas riksförbund. (2003). *Yrkesetiska principer för lärare*.
www.lararforbundet.se

Lokken, G & Sobstad, F. (1995). *Observeration och intervju i förskolan*. Lund: Studentlitteratur.

Marton, F & Booth, S. (2000). *Om lärande*. Lund: Studentlitteratur.

May, T. (2001). *Samhällsvetenskaplig forskning*. Lund: Studentlitteratur.

Modigh, A & Olsson, M. (1995). *Utveckling, livsvillkor och socialisation*. Stockholm: Natur och kultur.

Naucmér, K, Welin, R & Ögren, M. (1998). *Kultur-och språkmöten: Om tvåspråkigt arbetssätt i förskolan*. Stockholm: Socialstyrelsen och Utbildningsförlaget.

Norell, Beach, A. (1995). *Mångfald och medkänsla i förskolan*. Stockholm: Rädda Barnen

Närvänen, A-L. (1999). *När kvalitativa studier blir till text*. Lund: Studentlitteratur

Palla, L. (2004). *Flerspråkighet i den mångkulturella förskolan*. Kristianstad: Högskola i Kristianstad, Institutionen för Beteendevetenskap.

Parszyk, I. (1999). *En skola för andra. Minoritetselevers upplevelser av arbets- och livsvillkor i grundskolan*. Stockholm: HLS

Patel, R & Davidsson, B. (2003). *Forskningsmetodikens grunder*. Lund: Studentlitteratur

Persson, B. (2001). *Elevens olikheter och specialpedagogisk kunskap*. Stockholm: Liber

Rabe, T & Hill, A. (2001). *Boken om integrering: Ide, teori, praktik*. Trelleborg: Studentlitteratur.

Runfors, A. (1993). *För barnens bästa. Lärande perspektiv på andra språkinläring*. Tumba: Sandström och söner.

Skolverket. (2002). *Flera språk- flera möjligheter – sammanfattning och förslag*. Stockholm: Skolverket.

Sträng Haraldsson, M. & Dimenäs, J. (2000). *Det lärande mötet – ett bidrag till reflekterande utvärdering*. Lund: Studentlitteratur.

Svenska Uneskorådet. (1997). *Salamanca-deklarationen och handlingsram för undervisning av elever med behov av särskilt stöd*. Stockholm: Svenska Uneskorådet.

Säljö, R. (2000). *Lärande i praktiken*. Stockholm: Prisma.

Utbildningsdepartementet.(1994). *Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet – Lpo-94*. Stockholm: Fritzes Förlag.

Utbildningsdepartementet. (1998). *Läroplan för förskolan – Lpfö-98*. Stockholm: Fritzes förlag.

Vernersson, I-L. (2002). *Specialpedagogik i ett inkluderande perspektiv*. Lund: Studentlitteratur.

Vetenskapsrådet. (2002). *Forskningsetiska principer*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Bilaga 1

Våra basfrågor till intervjuerna.

Förskolan är en verksamhet där barn från många olika kulturer ingår. Vi är intresserade av hur ni på er förskola arbetar med dessa barngrupper. Vi ska göra ett examensarbete där vi undersöker kulturmöten och är intresserade av att höra era synsätt och beskrivningar. Detta är basfrågor som vi kommer att diskutera kring.

1. Vad tycker du kulturmöte betyder/står för i förskolan?
2. Hur arbetar du med de olika kulturerna i din dagliga verksamhet?
3. Hur tolkar du ert styrdokument Lpfö-98 om kulturmöten i förskolan?
4. Tycker du att er lokala arbetsplan stämmer överens med Lpfö-98 rörande kulturmöten?